بؤیوتموسن قوجاغیندا ایگیدلرسن
ایگیدلیگی سن دنیایا گتیریرسن
آنا یوردوموزون امیرسان آذربایجان
محمد اشراقی

آتالارسوزلری

داغ داغا یئتیشمز آدام آداما یئتیشر!

آه چکمه آهین داغلارا!

داغلار اوجالیب رحیم قوجالیب؟

اؤزونه گووه نن داغ آشار!

قره بخت چیخدی داغا داغلاری دومان آلدی!

دووشان چوماغا راست گلیب!

یئته نه یئتیر یئتمه یه نه بیر داش آتیر!

دالدان آتیلان داش توپوغا ده یر!

داشین آغیری اؤز یئرینده قالار!

داش قایایا راست گلیب!

تکینه داش آتیب!

بیر ده لی قوپویا بیر داش آتار یوز آغیللی چیخاردانماز!

ده لیدن دوغرو خبر!

بیلمجه لر

اویانی ساری تاختا ، بویانی ساری تاختا ، اورتاسی اوزون یئملی تاختا : بادام

اویانی تاختا ، بویانی تاختا ، ایچینده آغجا مایا : نئهره یاغ

اویدورموش ها اویدورموش ، چالاسیندا سو دورموش ، آچین سیزین قیللینی ، گلیر بیزیم قودورموش : بَربَر ، اولگوج ، توک

اویومامیش دَلمه ، دوشوب بوتون ائورنه ، ایرمی بیر گون ایچینده ، دیری دوشر ائورنه : جوجه

اوزادیم سَنه ، دادی مَنه : چوبوق چَکمک ، توتون چکمک

اوزاندیقجا قیسالار ، اؤزونه گؤره اوزوندور ، ایشلندیکجه قیسالار : چوبوق چَکمک ، توتون چکمک

طنز دامثال و حکم آذربایجان

*سویون لام آخانی، آدامین یئره باخانی .
*سویو پوفیله پوفلیه ایچر
*سیچان اولمامیشدان داغارجیق دیبی دلیر .
*سیچان دلیگین ساتین آلیر .
*شاطیری ایشدن چیخیب.
*شاه اولاندا قوللاریمی دالیدان چات .
*شاه خدابنده ! سنینکی سنده منیمکی منده .
*شلاه گلدیسیندن کئچدی .
*شاهی خانیم حب آتیب ،ماهی خانیم ائشیگه گئدیر .

قیاشرلر

اؤزون یئتیردین ایشیوی بولار

رنجدوزان

الینده پارا گئدریسن هارا؟
هانسی دوکانا هانسی بازارا؟
بازار بو گونلر دولوب آزارا
موشتری لری چکیری دارا
نه آلاجاقسان ای بختی قارا ؟
آلمالی چوخدی چوخ آزدی پارا
موزدووی سال چیخ پول خشله سورا
آزجا حقوقون گلمیری کارا
گویلووی بودرد ائدیبدی یارا
گتیریب سنی لاپ تنگه زا
آغلار حالیوا هر سنگ خارا
روزگار سنی سالیب فیشارا
اؤزون یئتیردین ایشوی بورا
دئمیره م هله قویموسان بارا
بیر کرخانادا دشمو سن تورا
سنی کوله تک سالیب لار زورا
گلیرین هار چیخارین هارا
غم یئمه کی تئز گئده سن گورا
دوز حالوا اولا موره ده قورا
آرخایین اولما آغیادا یارا
موشکول لریوه تاپیلار چارا

قارا مجموعه شیخ صفی الدین اردبیلی

دکتر حسین محمدزاده صدیق

بؤلوم ۱۰ .
کلمات و تحقیقات

گئچمیش سایی نین آردی و...
بو بئیتلرین معنی سی بودورکی:یا رسول الله!شول حضرتده کی سنین رازین وارا، عالمین وآدمین نه یئری دیر؟ یعنی یئری دگیل. و شول خلوتده کی سنین سئیرین وارا، انسانین نه مقداری وار کی اونا ایریشه ؟ و شول مرتبه یه کی مبارک آیاغین قویدون، مرغ روحون ،انوندا نه پروازی اولسون ؟
یعنی روحانیان اونا یئتیشمز. مدعا بودورکی :سنین واردیغین عالمه، روحانیلر ایریشمز و شول عالمده کی سنین سئیرین وار دیر، روحانیدن اول یئره هاچان ایریشر؟
-۴-
آییتدیلار حضرت شیخ صفی الدین- قدس سره العزیز -اوشبو حدیثدن کی«احب من دنیاکم ثلثا النساء و الطیب و قره عینی فی الصلوه .»نه ایچون حضرت رسول -علیه السلام -بو اوچ نسنه نی تخصیص ائتدی ،غیری سینی ائتمه دی؟ و کندی سی داخی دونیادا ایکن دونیاکم دئییب اونلارا اضافت ائتدی ؟
حضرت شیخ جاوابلاریندا دئدی کی :دونیانی اونلارا اونون ایچون اضافت ائتدی کی حضرت رسالتین مبارک توپراغی جنت ایدی. اونون ایچون کؤلگه سی یوخ ایدی و اونلارین کیم دونیاکم دئییب ،خطاب ائتمیش ایدی، توپراغی دونیادان ایدی . پس دونیاکم اونلارا بو جهتدن اؤترو اضافت ائتدی . وبیر یئرده داخی [حضرت رسول -علیه السلام -] بویورموش دورکی «:ما انا فی الدنیا الا کفارس کی بیر آغاجین آلتیندا کؤلگه نر . اوندان سونرا اول آغاجی ترک ائدیب گئدر.
نسبتت هر کس که با آبی و خاکی می کند،
خاکت از فردوس گوید، آبت ار آب حیات .
بو بئیتن معنی سی بودورکی : هر کیمسه کی سنین نسبتینی سو ایله توپراغا قیلار، «توپراغین کی جنت توپراغیندان دیر»دئیر،«سویون کی آب حایات [دا] دیر»دئیر .
آمما حضرت رسولون اوچ نسنه یه تخصیص ائتدیگی ،شوندان اؤترو ایدی کی آدام اوغلو ، مرکب دیر جسمدن و روحدان و کؤنولدن . و حضرت رسولون مبارک جسم حظیندن اؤترو ،نساء ایله سؤگولویو یلدی !شول دلیل ایله کی وقتی کی حضرت رسالته فیض الهی ایریشردی وحی ایله ،اول وقت حضرت رسولا جهت روحانیت غلبه ائددی و جهت تعلق ، تعلقدان غافیل اولار ایدی .
آردی وار

آشنایی با مشاهیر آذربایجان

پروین اعتصامی
درباره زندگی پروین اعتصامی، کتاب‌های فراوان، آثار و مقالات مختلفی آمده‌است. این آثار در طی سال‌های پس از مرگش و همچنین پیش از آن، توسط افراد مختلفی نوشته شده‌است.
منابع دست اول برای شناخت زندگی پروین اعتصامی، کتاب‌ها و اسناد منتشرشده از خانواده و نزدیکان اوست که از میان آن ها می توان به تاریخچه زندگانی پروین اعتصامی اثر ابوالفتح اعتصامی، برادر پروین، اشاره کرد.
از دیگر منابع دست اول، می‌توان به کتاب مجموعه مقالات و قطعات و اشعار اشاره کرد که یک سال پس از مرگش نوشته و در سال ۱۳۲۳، برای نخستین بار چاپ شده‌است. همچنین به‌دلیل این‌که شعرهای پروین در قالب مناظره و با زبانی صمیمی و کودکانه هستند، نویسندگانی مانند مهناز بهمن که نویسنده گروه سنی کودک و نوجوان هستند، زندگانی پروین را در قالب کتاب نوشته‌اند.
منابع دیگر برای شناخت زندگانی پروین عبارتند از دائرةالمعارف بزرگ اسلامی اثر علی‌اصغر دادبه، با چراغ و آینه اثر محمدرضا شفیعی کدکنی و دائرةالمعارف کودکان و نوجوانان اثر قاسم قالیباف؛ که فقط در بخش‌هایی از خود به شرح زندگی پروین پرداخته‌اند.
مقالات زیادی نیز در مورد شرح زندگی پروین وجود دارد، نظیر مقاله پروین اعتصامی نوشته غلامعلی حداد عادل است که در دانشنامه جهان اسلام منتشر شده‌است.همچنین مقدمه‌هایی که برای دیوان پروین اعتصامی نوشته شده‌اند نیز بخش‌هایی از زندگی‌نامه وی را نگاشته‌اند که از مقدمه‌های مشهور دیوان پروین، می‌توان به مقدمه چاوش اکبری برای چاپ سوم و مقدمه انتشارات اقبال در چاپ‌های بعدی شاره کرد.
اشعار کودکی و نوجوانی
مهناز بهمن می‌نویسد: نخستین شعرهای پروین اعتصامی در هفت‌سالگی بوده‌است و برخی از زیباترین شعرهایش مربوط به دوران نوجوانی (۱۱ تا ۱۴سالگی) او هستند. از کودکی پدرش در زمینه وزن و شیوه های یادگیری به او کمک می‌کرد.
گاهی شعری از شاعران قدیم ایران مانند سعدی یا حافظ را به او می داد تا بر اساس آن شعر دیگری بسراید؛ وزن آن را تغییر دهد یا قافیه ای نو برایش پیدا کند. همین تمرین‌ها و تلاش‌ها زمینه‌ای شد که با ترتیب قرارگیری کلمات و استفاده از آن آشنا شود و در سرودن شعر تجربه کسب کند. همچنین پدرش گاهی قطعه‌هایی زیبا و لطیف از کتاب‌های خارجی (انگلیسی، فرانسوی، ترکی و عربی) جمع می کرد و پس از ترجمه آن‌ها به فارسی، پروین را تشویق می کرد تا آن را به‌صورت شعر درآورد. برای نمونه، یوسف اعتصامی شعر قطرات سه‌گانه از تریللو را ترجمه و در مجله بهار چاپ کرد. سپس پروین با الهام از این سروده، شعرهای گوهر و اشک و دو قطره خون را سرود.از معروف ترین شعرهایی که او در این سنین سروده‌است می‌توان به شعرهای گوهر و سنگ، ای مرغک، اشک یتیم، کودک آرزومند، صاعقه ما ستم اغنیاست، سعی و عمل و اندوه فقر اشاره کرد.

نسخه های خطی ترکی کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی

نگارش: حسین متقی
به سرپرستی :سید محمود مرعشی نجفی

مفتاح الاسرار =رمل

مؤلف :
ناشناخته
موضوع :
علوم غریبه /زبان :ترکی عثمانی .
آغاز:
«الحمدالله رب العالمین و العاقبه للمتقین و للصلوه و السلام علی محمد و آله ... و بعد بلگل کم بو علم اون ایکی برج اوزره در...»
انجام:
«...احکام کلی بیان ایلدی اول نسنکم ذکر اولندی ؛لا یعلم الغیب ألا الله و الله أعلم بالصواب .»
گزارش متن :
رساله مختصری در علم رمل است که بر اساس عناوین دوازده گانه بروج (سنبله ،حمل ،سرطان و...)و در بخشهای پایانی به صورت سؤال و جواب نگارش یافته است ،ضمنا چند سؤال و جواب هم از خواجه نصیر الدین طوسی (متوفای ۶۷۲ه./۷۴-۱۲۷۳م)نقل شده است .
گزارش نسخه : نوع خط: نستعلیق متمایل به نسخ تاریخ کتابت : سده ۱۳ ه./۱۹ م عنوانها و نشانیها:شنگرف نوع کاغذ : فرنگی تعداد برگ :۱۵ (۱۰۵a-۹۰b) تعداد سطر : ۱۵ اندازه متن : ۱۷×۹ س اندازه جلد :۲۱×۱۵/۵ س نوع جلد :مشمعی [گالینگور]مشکی ؛عطف :تیماج مشکی.
ویژگیهای نسخه :
درانجام نسخه چند اصطلاح در رمل و اشکال ۱۶ گانه رمل مشاهده می گردد .
«شماره ۳۳۸۳ مجموعه »

لال قیز

کئچمیش سایی نین آردی و...
آرواد آغلایا ـ آغلایا دئدی :
ـ بوندان دا آرتیق بدبخت چی لیک اولار ؟ سنین ایستکلی باجین ایندی ده اوغلوموزی ئولدورتدیریب کیشی بو دفعه آروادی نین سوزونه اینانیب غضب لندی آرواد دئدی :
ـ ا کیشی بس ایندی بیز نئیله یک ؟
کیشی دئدی :ـ داها بو دفعه دوزمک اولمازمنیم الیم گلمیر قوهوملا رینا دی گلیب باجیمی آپاریب آتسینلار مئشه یه قوی اونودا قورد . ـ قوش یه سین آرواد بئله بیر فرصت آختایردی که اودا الینه دوشمیشدی او ساعت قوهوم ـ اقراباسینا تاپشیردی که قیزی آپاریب آزدیر سیلار ائله عمین گون قیزی آپاریب مشه نین قالین بیر یرینده بوراخیب گلدیلر . یبیلمه دی نئیله سین دیلی ده یوخ ایدی که دردینی دئسین آخردا علاجی کسیلیب باشلادی گئتمگه اوچ گون اوچ گنجه یول گئتدی آچیندان لاپ طاقتدان دوشمیشدی یئمگه هیچ نه تاپمیردی بیردن قاباغینا بیر گیجیتکن لیک چیخدی تئز اوندان دریب اووحوندا اووش دوروب بیر آز یئدی بیر آز او طرفه باخیب گوردی دوم دوری گوز یاشی کیمی بیر بولاق سویو آخیر بیر ـ ایکی اووج دا سودان ایچدی او ساعت قیزین گوزونه ایشیق گلدی قیلجالارینا طاقت تزه دن باشلادی ,...

آردی وار

گؤزلیم

سنه خاطر گوزلیم دونیانی ویران ائدرم
غمین اولسا بله جاندان سنی درمان ائدرم

سیلرم گوزیاشینی آغلاسان آغلار اورگیم
منی سئوسن اگر، اوز جانیمی قوربان ائدرم

طنزشاعرلریمیز

منوچهر عبدی

منوچهر عبدی متخلص به کوسکون در سال ۱۳۵۶ هـش در منطقه قره داغ در روستای کاغلی کوزلو چشم به جهان گشود. وی از ۲۵ سالگی شروع به سرودن شعر کرده است .او اشعار دلنشین و شیرینی دارد و در شعر طنز هم طبع آزمایی کرده است.

عزیزیم کومادادی
دهشتدیر کومادادی
اویانمیر ملت چیلر
ائله بیل کومادادی
***
عزیزیم یوخودادی
بال وئرمزیوخو دادی
بیزیم تک آییق ملت
هله ده یوخودادی.

آذربایجان ادبیات تاریخنه بیرباخیش

-۶-۱۹-جو عصرین ایکینجی یاریسیندا ادبیات

گئچمیش سایی نین آردی و...
اسکی تورک ائللرینده اؤلن آداما ماتم (یوغ)توتولان زامان موسیقی ایله برابر اؤلن خانی ،قهرمانی و ایگیدی تعریف ائتمک عادتی واردی . ماتمده اوخونان پارچالارا آغی دئییلردی.بو آغیلار داها چوخ بایاتی شکلینده و هر بیری معین حالا مناسب دئییلردی .
آغیلار مرثیه لرین بیر شکیلی دیر. اسکی دن تورک خلقلری آراسیندا مشهور اولان ساغور (مرثیه)لار قوپوزلارلا بیر لیکده عمومی توپلانتیلاردا و یا خود ماتم مراسملرینده اوخونان شعرلردی . یئددی و یا سگگیز هجالی دؤرد مصراعدن تشکول ائدن بو پارچالارلا اؤله نین فضیلتلری ،ساواشلاری نین مختلف صحنه لری، اؤلن قهرمان اوچون بوتون ائلین نه قدر اوزولدویو تصویر ائدیلیردی .
گؤگ تورکلرین دفن مراسملری حقینده چین قایناقلاری گئنیش معلومات وئرمیشلر .
تانگ سلاله سی تاریخی ۶-جی عصرده کی بیر دفن مراسیمینی بئله تصویر ائدیر .
اولونو چادیرا قویالار،نوه لری و قوهوملاررى آتلار و قویونلار کسرلر و چادیرین اونون سره رلر. اولونون اولدوغو چادیرین اطرافیندا آت اوستونده یئددی دفعه دولاشیرلار و قاپی نین اؤنونه گلدیکلری زامان پیچاقلا اوزلرینی کسیب اغلارلا . اوزلریندن قان و گؤز یاشی قاریشیق اولاراق آخار. سونرا معیین بیر گونده اولونون آتی و اشیاسینی اولو ایله برابر گومرلر و یا آتشده یاندیرارلار . یایدا اولنلری پاییزدا اوتلارین و یارپاقلارین ساراریدیغی زامان دفن ائدرلر . قیشدا اولنلری ده چیچکلر آچدیغی باهاردا گؤمرلر.
دفن گونونده اؤله نین قوهوملاری عینی اولدویو گونده اولدوغو کیمی آت اوستونده گزر و اوزلرینی کسر،آغلارلار. قبر اوسته تیکیلن بینانین دیوارلارینا اؤله نین شکلینی و حیاتیندا آپاردیغی ساواشلاری چکرلر.
اگر بیرینی اولدورموشسه قبر اوسته بیر داش قویارلار . آتلار و قویونلاری قوربان کسدیکدن سونرا باشلارینی نیزه لر اوستونه تاخارلار . دفن مراسمینده قادینلار و کیشیلر رسمی گئیینیب قبر اوسته حاضر اولورلار.»
-9جو عصرین اولینده اوغوزلار اؤلکه سینی گزه ن عرب سیاحی ابن فضلان دا اوغوزلارین دفن مراسیمینی بونا یاخین بیر شکلیده ایضاح ائتمیشدیر . اونون یازدیغینا گؤره «اوغوزلاردان بیری اؤلدویو زامان ائو کیمی بؤیوک بیر چوخور قازارلار ،اؤلویه جکت گئدیررلر،قوشاغینی باغلارر،یایینی یانینا قویارلار ،الینه قیمیز دولو تخته قدح وئریر اؤنونه ده قیمیز دولو بیر تخته قاب قویارلار،سونرا بوتون مال و اشیاسینی بو چوخورا دولدوروب اؤلونو بورادا اوتوردورلار. سونرا چوخورون اوستونه تورپاقدان قوببه کیمی دؤشه مه یاپارلار. آتلارینداں ثروتینه گؤره بیر و یا بیر نئچه سی نین باشینی کسیب یئیرلر . سونرا باشینی ،دریسینی،آیاقلارینی و قویروغونو اوزون آغاجلارا آسیب، بو اونون آتی دیر، بونونلا بهشته گئدر - دئییرلر. بو اؤلو. ساواشدا آدام اؤلدورموشسه و جسور بیر آدامسا ،اؤلدوردویو آداملار ساییسی قدر آغاجدان صورت یونتارلار و قبرین اوستونه قویارلار و دئیه رلرکی:«بونلار نوکرلر دیر،بهشت ده اونا خدمت ائده جکلر .»
اسکی تورکلر اؤلو لرینی دفن ائتمه دن اول بیر مدت چادیردا ساخلار و بورادا «یوغ-آش »یئمک وئرردیلر.
آردی وار